

Сенка Распоповић

ОПШТИНСКИ ИЗБОРИ 1936. У БЕРАНСКОМ И АНДРИЈЕВИЧКОМ СРЕЗУ

Према Закону о општинама из 1933. у дјелокруг општина спадали су сви послови који су се тицали интереса општинске заједнице, а односили су се на економски, културни и социјални напредак у општини. Ова одредба пружала је могућност општини да у интересу побољшања стања прави одређене програме, чија је реализација зависила превасходно од економске моћи шире заједнице – бановине, односно Краљевине. Комуналне потребе и проблеми добијали су на пуноћи у вријеме политичких таласања, када захтјеви за њихово рјешавање добијају на интензитету. У том контексту избори, како за Народну скупштину тако и за општинске управе, имали су посебан значај. Изборна иступања носила су двојаки карактер. На једној страни иступањем званичних носилаца програма читавале су се комуналне потребе одређене општине програмима од општег интереса те заједнице, изградња путева, подизање просвјетних и културних установа, организовање здравствене службе итд. На другој страни, карактер корисности добијао је политичку димензију укључивањем ширих друштвених слојева (колико су дозвољавале изборне могућности), чији су захтјеви надилазили елементарне захтјеве носилаца државних програма, захтијевајући оне програме који су нудили више народних права, више слободе, више демократије, хуманији однос према човјеку и за човјека.

Комунални програм, заправо захтјеви општина беранског и андријевичког среза дошли су до изражаја у предизборној активности. Непосредно пред изборе обадва среза посјетио је бан Иванишевић, под видом инспекцијског путовања кроз Зетску бановину, а циљ овог путовања

био је у ствари подршка са највишег мјеста званичној државној политици чије је смјернице и даље спроводила ЈРЗ, чији је предсједник за Зетску бановину био сам бан. На конференцијама и зборовима поводом доласка агитатора ЈРЗ секретара ове партије Ђура Чејовића и министра Јанковића, народни прваци, посланици износили су проблеме ових срезова. Тако су приликом обиласка Андријевице, представници културно-просвјетног друштва КОМ захтијевали изградњу дома за потребе овог друштва, представници плавске општине тражили су регулисања Плавског језера и довршетак радова на згради основне школе, а представници Берана захтијевали су подршку изградњи дионице јадранске магистрале која је ишла релацијом Пећ–Андријевица–Беране–Бијело Поље–Колашин–Подгорица–Котор. Предизборна активност читавала је политичко расположење које је надилазило званичне програме ЈРЗ захтјевима за не само задовољење економских, социјалних и економских проблема, већ и за више слобода преко новог изборног закона.

Политичко расположење напредних слојева ових срезова нарочито је долазило до изражаја на традиционалним сусретима, саборима, сијелима итд.

Ширина политичког расположења видљива је нарочито у беранском срезу, гдје су за општинске изборе 1936. истануте три кандидатске листе: ЈРЗ, УО и грађанска листа. У андријевичком срезу биле су по двије листе ЈРЗ и УО.

Ситуацију пред саме изборе у беранском срезу забиљежио је „Народни лист“, у једном допису од 8. новембра 1936, у коме се каже: „Запажа се велико кретање међу опозицијом, састају се прваци села и братства . . . ЈРЗ још није активно иступила, очекује свог посланика из Београда господина Јоксимовића да одреди своје људе. И удружена опозиција и ЈРЗ имају својих људи који у селима значе доста али који општинским изборима не доносе много користи јер народ при овим изборима неће низашто да зна него за добре карактере и домаћине које хоће да види по општинама без обзира на странку“.

У вријеме предизборне кампање КПЈ, преко студентске омладине, посебно је интензивирала активност, да у складу са народнофронтовском оријентацијом, која је била пут и могућност изласка на политичку позорницу, агитује за смјелије и одлучније иступање гласањем за људе из Удружене опозиције. Конкретном ангажовању на овом послу претходио је проглас Црногорска омладина свом народу. Берански и андријевички омладинци и старији интелектуалци придружили су се напредној и опозиционој црногорској омладини, стављајући свој потпис на проглас којим су се обраћали свим опозиционим представницима да без обзира на партијске разлике гласају за Удружену опозицију. Међу потписницима су Милић Кељановић, Радован Зоговић, Радован Лекић, Божо Делевић, Милева Вуковић. Овим напредним интелектуалцима придружио се Ристо Јојић, министар у пензији. Ево резултата тих избора:

Срез берански – гласало 6450

- Општина беранска – гласало 671
 Филип Цемовић – Грађ. – 296
 Иван Чукић – 275
 Милован Ђукић – ЈРЗ – 275
- Општина манастирска – гласало 810
 Светозар Добрашиновић – ЈРЗ – 464
 Јагош Пајковић – УО – 244
 Милосав Пајковић – ЈРЗ – 102
- Општина поличка
 Симо Поповић – ЈРЗ – 291
 Михаило Ђурковић – ЈРЗ – 437
- Општина бишевска – гласало 713
 Мета Мурић – ЈРЗ – 332
 Муко Муковић – ЈРЗ – 381
- Општина будимска – гласало 452
 Милија Лутовац – УО – 191
 Андрија Шуњевић – УО – 155
 Илија Бабовић – ЈРЗ – 106
- Општина горњосељска – гласало 431
 Јосиф Мердовић – УО – 171
 Иван Пешић – УО – 140
 Миленко Обрадовић – УО – 89
 Ђорђије Божовић – ЈРЗ – 81
- Општина доњоржаничка – гласало 534
 Митар Анђић – ЈРЗ – 247
 Мушо Ђукић – ЈРЗ – 186
 Алекса Марсенић – УО – 75
 Вукота Ралевић – ЈРЗ – 26
- Општинска петњишка – гласало 555
 Шефкија Кршић – ЈРЗ – 555
- Општина рожајска – гласало 1058
 Аден Куртовић – ЈРЗ – 322
 Илија Зечевић – ЈРЗ – 736
- Општина штитарска – гласало 498
 Вуко Недовић – ЈРЗ – 202
 Љубомир Бубања – ЈРЗ – 176
 Милош Фемић – ЈРЗ – 102
 Радун Фемић – ЈРЗ – 18
 Крсто Кораћ – 0
- У беранском срезу ЈРЗ је победила у 7 општина, УО у 2 општине, а грађанска листа у 1 општини.

Срез андријевички – гласало 4398

- Општина андријевичка – гласало 787
 Милета Масловарић – ЈРЗ – 462
 Радуле Бојовић, ЈРЗ – 325

- Општина величка – гласало 490
  - Јевто Пауновић – ЈРЗ – 247
  - Михаило Кнежевић – ЈРЗ – 243
- Општина војносељска – избори нијесу извршени
- Општина гусињска – гласало 1162
  - Суљо Никочевећ – ЈРЗ – 838
  - Рашо Хот – ЈРЗ – 324
- Општина краљска – гласало 607
  - Стефан Лекић – ЈРЗ – 311
  - Ђоко Рачић – УО – 296
- Општина љеворечка – гласало 390
  - Илија Марнић – ЈРЗ – 251
  - Алекса Дујовић – неопред. – 139
- Општина плавска – гласало 335
  - Ахмет Реџеповић 335
- Општина полимска – избори нијесу извршени
- Општина шекуларска – гласало 324
  - Батрић Божовић – ЈРЗ – 203
  - Перко Рмуш – ЈРЗ – 121